

Redaktionelt forord

Specialpædagogiske udfordringer i grundskolen

Man kan spørge, hvorvidt der findes "almindelige" udfordringer i grundskolernes komplekse hverdag, da udfordringerne altid vil være afhængige af den særlige kontekst, de optræder i. Der vil dog være nogle genkendelige mønstre i visse pædagogiske udfordringer, som man støder på som lærer i sin egen undervisning eller skolens praksis i øvrigt, og som vil kunne betragtes som "almenpædagogiske" eller "almendidaktiske" udfordringer. Nogle udfordringer er derimod specielle og kræver en specialiseret viden at løse. Det kan være i form af inklusion af "elever med særlige behov", hvor den undervisning, man tilbyder, må tilpasses, så den ikke kun er for de fleste elever, men tager hensyn til alle elever. Det er i sig selv en diskussion, hvor forskellen går mellem det almenpædagogiske og det specialpædagogiske. Noget tyder dog på, der er kommet stigende fokus på specialpædagogikkens betydning i grundskolesammenhæng i de seneste år.

I forbindelse med den nye reform af læreruddannelsen blev specialpædagogik indført som undervisningsfag. Som en del af grundfagligheden uddannes nye lærere således i Pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik, og i den gældende *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* formuleres formålet med faget på denne måde:

"Formålet med pædagogisk psykologi, inklusion og specialpædagogik som fag i grundfagligheden er at styrke den studerendes faglige viden om børn og unge i skolelivets fællesskaber. Faget kvalificerer den studerende til at kunne analysere og reflektere over børn og unges læring, udvikling og trivsel og udvikle begrundede handlemuligheder under hensyntagen til diversitet i elevgruppen. Faget understøtter den studerendes kompetencer til at gennemføre inkluderende undervisning og andre læreropgaver, der giver deltagelsesmuligheder for alle elever i skolens faglige og sociale fælles-

skaber. Faget anlægger et relations- og udviklingsorienteret perspektiv på samspillet mellem barn og omverden.” (BEK nr. 707 af 11/06/2024)

Hvilken forskningsmæssig viden kan der trækkes på for at undervise lærerstuderende i at tænke og handle specialpædagogisk? Hvad kan hjælpe dem med at gennemføre en ”inkluderende undervisning” og sørge for ”deltagelsesmuligheder for alle elever i skolen”?

Hvordan er det specialpædagogiske en del af lærerens grundfaglighed, som gør læreren i stand til at handle hensigtsmæssigt i forhold til ”diversitet i elevgruppen”? Hvornår er der behov for en mere specialiseret viden, en specialpædagogisk viden, som nogle lærere må efteruddanne sig i – ved fx at uddanne sig til vejleder? Dette er sådanne spørgsmål, der danner baggrund for dette temanummer om specialpædagogiske udfordringer i grundskolen.

Temanummeret indeholder fem artikler, som analyserer og diskuterer nogle specialpædagogiske udfordringer i grundskolen fra forskellige perspektiver:

I artiklen *”Jeg tror, at de ligesom blev sendt ind i et rum” – Børns fortællinger om inklusionsindsatser i skolen* af **Sara Freiberg Brander, Rasmus Aaskov Iversen, Kim Nielsen og Søren Bøjgård Schleicher** bringes børnenes stemmer i forgrunden og viser, hvordan skolens inkluderende indsatser forstås, forhandles og gives mening af dem, det hele handler om. Artiklen bidrager med et empirisk og analytisk perspektiv ved at undersøge børns narrativer om inklusion som både erfaringer, modfortællinger og medskabende praksis. Gennem børnenes fortællinger synliggøres spændinger mellem fællesskab og differentiering og mellem skolens intentioner og elevernes oplevede virkelighed. Dermed bidrager artiklen til den professionelle samtale om inklusion i skolen og peger på, hvorfor børneperspektiver ikke blot er et etisk eller juridisk anliggende, men en nødvendig ressource i udviklingen af mere meningsfulde og bæredygtige inkluderende praksisser.

I artiklen *Elevers perspektiver på mistrivsel og ressourcer som pejlemærker for trivselsarbejde: Bidrag til kvalificering af det trivselsfremmende tværprofessionelle samarbejde mellem lærere og socialrådgivere* undersøger **Pia Vedel Ankersen, Charlotte Helene Agergaard Sommer, Win Fikri Azima Lykke Yusra, Brit Rosengren Larsen og Christian Martin Bächler**, hvordan elevers perspektiver på trivsel og mistrivsel kan bidrage til at kvalificere det specialpædagogiske arbejde med tidligt at opspore og forebygge vedvarende mistrivsel. Med afsæt i interviewanalyser giver artiklen et indblik i elevernes egne

perspektiver på trivsel og mistrivsel og måder at navigere i udfordringer på. Artiklen identificerer flere uhensigtsmæssige forhold i det trivselsfremmende samarbejde mellem lærere og socialrådgivere og udfordrer kommunale strategier om, at det forebyggende trivselsarbejde kan baseres på selvhenvendelser.

Hvordan bliver politiske ambitioner til pædagogisk praksis – når virkeligheden sjældent passer ind i retningslinjerne? Med afsæt i kvalitative interviews viser **Tim Vikær Andersen** i artiklen *Transitioner mellem politik og pædagogisk praksis*, hvordan lærere og pædagoger hver dag oversætter kommunale krav til løsninger, der kan fungere for elever med ustabile forløb, komplekse støttebehov og uforudsigelige hverdage. Artiklen afdækker et praksisfelt præget af selektiv fortolkning, lokale manuskripter og konstant kalibrering: Hvilke krav kan realiseres? Hvornår giver brobygning mening? Og hvem får ekstra støtte, når ressourcerne er knappe? Her tegnes et billede af transitionsarbejde som hverken lineær implementering eller individuel improvisation – men som et dynamisk, tidsfølsomt og fordelingsskabende arbejde, hvor små prioriteringer får store konsekvenser. Artiklen inviterer dermed læseren til at genoverveje, hvordan vi forstår kvalitet, ansvar og lighed i specialpædagogisk transitionspraksis. Artikel giver indblik i de mekanismer, der former transitionsforberedelse i specialpædagogiske grundskoletilbud.

Karina Kiær, Thomas R.S. Albrechtsen og Kristian Juhl Appelquist undersøger i deres artikel *Grænseobjekter i professionelle læringsnetværk: Læsevejlederes kollektive arbejde med specialpædagogiske udfordringer og indsatser*, hvordan læsevejledere samarbejder i professionelle læringsnetværk om specialpædagogiske udfordringer i form af elevers skriftsproglige vanskeligheder. I artiklen analyseres og diskuteres betydningen af specialpædagogiske grænseobjekter, som er særlige objekter, der formår at skabe sammenhæng mellem både netværkets vidensgenerering, vidensdeling og praksis. Samtidig skaber grænseobjekterne sammenhæng til de strukturer, der mere overordnet er styrende for praksis. På den måde udvider forfatterne begrebet om professionelle læringsnetværk og peger empirisk på, hvordan konkrete grænseobjekter optræder i denne form for forsamlinger af lærere med særlige specialpædagogiske arbejdsopgaver i grundskolen.

I artiklen *Erfaringer med co-teaching i idrætsundervisningen: et landsdækkende kvalitativt multiple casestudie* undersøger **Anette Bentholt, Laura Emtoft og**

Julie Dalgaard Guldager idrætslæreres arbejde med co-teaching, som en vej til at fremme deltagelsesmulighederne for elever. Artiklen tager udgangspunkt i 20 observationer og fokusgruppeinterviews af tre idrætsteams gennem et skoleår. Resultaterne viser stor forskellighed i anvendelsen af co-teaching både mellem teams og over tid. Artiklen sætter fokus på, at skoleledelsens koordinering af tid og rammer til planlægning i idrætsteamet, og stærkt teamsamarbejde er med til at styrke brugen af co-teaching og inklusion, hvorimod manglende teamstabilitet med sygdom og flere vikarer er hæmmende

Med dette temanummer håber vi at kunne tilføje aktuel og relevant forskningsviden, der kan bringes i anvendelse blandt praktiserende lærere, læreruddannere og lærerstuderende. Samlet set giver artiklerne i nummeret en indsigt i, hvordan grundskolers specialpædagogiske udfordringer er komplekse og kræver nogle løsninger, som må findes i samarbejde med forskellige fagligheder og professioner, kræver ledelsesmæssig og politisk støtte og ikke mindst tager elevernes stemmer og perspektiver med i betragtning.

God læselyst!

Thomas R.S. Albrechtsen, docent UCSYD

Bettina Buch, docent Absalon

Redaktører for temanummer